

Anvisningar för uppsatsskrivning i litteraturvetenskap, svenska med litteraturvetenskaplig inriktning, barnlitteratur och teatervetenskap

på grundnivå och avancerad nivå

Avdelningen för litteraturvetenskap, Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet

Innehåll

Att skriva uppsats 3

Uppsatsskrivning på olika nivåer 3

Uppsatsens utformning 5

Hänvisningar 9

Käll- och litteraturförteckning 14

Opposition 16

Några bibliografiska och skrivtekniska hjälpmedel 17

Att skriva uppsats

I studiet på grundnivån ingår olika slag av skriftliga examinationsuppgifter. Från de analyser och andra skrivuppgifter som genomförs redan den första terminen går man till allt mer omfattande och avancerade uppsatser på fortsättnings- och kandidatnivån och därefter vidare på magister- och mastersnivån. Genom dessa uppsatskurser blir man under utbildningsförloppet gång för gång förtrogen med vad det innebär att arbeta vetenskapligt. Att tidigt lära sig skriva en kortare, självständig uppsats alltså är en övning av avgörande betydelse i ens studiegång. Uppgiftens grundläggande villkor är att man arbetar med *problem*, dvs. att man ställer frågor och riktar dem till ett material. Mer presenterande avsnitt kan vara nödvändiga ibland, men uppsatsens karaktär av problembearbetning är helt grundläggande. Lika central är *argumentation* och tydlighet: man måste göra reda för vad man undersöker, vad man har haft för hjälp av sekundärlitteratur och tidigare forskning och hur man disponerar sitt stoff. En *kritisk* hållning är typisk för det vetenskapliga arbetet. Det innebär ingalunda någon negativism – snarare en skärpt uppmärksamhet, inför vad man själv och andra säger, varifrån uppgifter hämtas, hur långt ett resonemang håller.

För att underlätta arbetet med uppsatserna och – inte minst – för kommunikationen kring dem, vid seminarier, diskussioner och vid den kommande användningen av uppsatserna, presenteras här några praktiska konventioner som vi vid Avdelningen för litteraturvetenskap vid Språk- och litteraturcentrum i Lund har funnit funktionella och som gäller som anvisningar för uppsatsskrivandet.

Uppsatsskrivning på olika nivåer – ämnesval och omfång

När du ska välja ämne för din uppsats, oavsett nivå, är den viktigaste ledstjärnan att du i samråd med handledaren försöker hitta ett ämne som knyter an till dina egna intressen, att du väljer ett ämne som engagerar dig. Uppsatserna kan ha olika typer av analytiska, teoretiska och historiska närmanden. Man kan t.ex. jämföra en dramatext och dess motsvarande uppsättning, göra ett närstudium av en del av Kristina Lugns lyriska författarskap, undersöka hur kvällspressen interagerar med tv-sändningar av

dokusåpor, analysera genusrepresentationen i några av Raymond Carvers noveller, utforska en bestämd teaters historia, granska de samtida kritikernas mottagande av Moa Martinsons romaner, analysera djurens funktion i svensk barockdiktning eller se närmare på bilden av familjen i svensk radioteater från 1940-talet. Det är dock viktigt att du anpassar ditt ämnesval och avgränsar det efter den nivå du befinner dig på.

Skillnaderna mellan uppsatserna på grund- och kandidatnivå ligger på olika plan, varav ett rör uppsatsens kvantitet. Omfattningen på uppsatsen, dvs. dess brödtext och noter, är för fortsättningsnivån (31-60 hp) reglerad till 25 000–30 000 tecken inkl. blanksteg (cirka 12 sidor); en kandidatuppsats (61-90 hp) bör inte överskrida 25 sidor eller 60 000 tecken; en magisteruppsats (91–120 el. 121–150 hp) kan vara något längre, uppemot 35 sidor eller 90 000 tecken; för mastersuppsatsen råder mer komplicerade villkor för omfånget, vilka den kursansvarige läraren ger precisa upplysningar om.

Den viktigaste skillnaden mellan uppsatserna på de olika nivåerna handlar om kvalitet och här är det svårare att sätta upp precisa kriterier. Två ledord är självständighet och medvetenhet. På kandidatnivån ska du i uppsatsen kunna visa en större teoretisk och metodisk medvetenhet jämfört med uppsatsen på fortsättningsnivån. Detta kan ta sig uttryck i att du på ett initierat och självständigt sätt förmår välja de analytiska redskap och teoretiska synsätt som är väsentliga för ditt uppsatsarbete och att du i uppsatstexten på ett mer kritiskt (i ovan nämnda betydelse) och reflekterande sätt kan argumentera för dina analytiska grepp. Du förväntas också kunna problematisera ditt material och arbeta fram frågeställningar som i någon högre mån än vad gäller uppsatser på fortsättningsnivån bidrar med ökad kunskap i det aktuella ämnet. Det självständiga förhållningssättet gäller också urval av litteratur och annat material. På kandidatnivån ses det som en del av övningen att uppsatsskribenten visar förmåga att genom tillgängliga resurser finna och välja det material som är relevant för uppsatsarbetet.

Som ett stöd i ditt arbete har du tillgång till handledning. De handledningstillfällen som erbjuds varje uppsatsskribent bör utnyttjas och i det närmaste betraktas som obligatoriska (på en del uppsatskurser är också ett obligatorium explicit uttryckt). Det är också värt att tänka på att ju mer förberedd du kommer till dessa möten desto större utbyte kommer du att ha av dem. Genom handledningen kan du få bekräftelse på att du är på rätt väg, hjälp med att avgränsa alltför utsvävande ambitioner och inspiration inför ditt fortsatta skrivande.

Uppsatsens utformning

Innehåll

Uppsatsen ska innehålla följande:

- titelsida
- innehållsförteckning med rubriker och sidhänvisningar
- en inledning som presenterar uppsatsens frågeställning, syfte och metod
- uppsatsens huvudtext, som ska vara resonerande eller argumenterande till sin karaktär och uppdelad i flera rubriksatta avsnitt
- sammanfattning eller avslutande diskussion
- fotnoter
- käll- och litteraturförteckning

Grafisk utformning

Radavståndet i uppsatsen ska vara 1,5. Uppsatsens brödtext sätts i 12 punkter. Kapitelrubriker sätts i 20 punkter, normal stil. Eventuella underrubriker i 16 punkter, normal stil. Hela uppsatsen ska ha samma typsnitt. Times eller Times New Roman rekommenderas. Avpassa höger- och vänstermarginalerna så att antalet tecken per sida, inklusive blankstegen, blir cirka 2 400.

Nytt stycke markeras med ett indrag på första raden, inte med blankrad. Efter blockcitat görs inget indrag.

Uppsatsen ska vara paginerad. Centrera sidnumreringen nederst på sidan, och låt den inte hamna för långt ner mot arkets kant.

Titelsida

I vänstra hörnet ska stå:

Lunds universitet

Avd. för litteraturvetenskap, SOL-centrum

Handledare X X [= handledarens namn]

20XX-XX-XX [= datum för uppsattsseminariet]

I högra hörnet ska stå:

X X [= uppsatsförfattarens namn]

LIV XXX [= kursens kodbeteckning]

I bladets mitt, med större stil, samt centrerat, ska stå:

XXX [= uppsatsens titel, förslagsvis 24 punkter]

XXX [= ev. undertitel, 18 punkter]

Uppsatsförfattare som vill försköna omslaget med bildmaterial får anpassa infogningen därav efter den angivna mallen.

Disposition, språk och stil

Uppsatsens disposition ska vara klar, tydlig och följa ett sammanhängande resonemang. Språk och stil ska eftersträva klarhet, tydlighet och saklighet.

Titlar

Titlar på böcker, teaterpjäser, filmer, tv-serier, tv-program och radioprogram samt namn på tidskrifter och tidningar ska alltid kursiveras. Titlar på artiklar, dikter, noveller och andra texter som inte publicerats separat utan ingår jämte andra i volym sätts inom dubbla citationstecken. Första gången filmtitlar nämns ska även eventuell svensk titel (kursiverad), regissör och årtal anges. Detta kan göras inom parentes eller införlivat i den löpande texten. Därefter används alltid filmens originaltitel, alltid kursiverad. Första gången ett tv- eller radioprogram nämns, ska kanal, datum och sändningstid anges inom parentes.

Citat i löpande text

Citat som utgör fem rader eller mindre av uppsatsens brödtext markeras med dubbla citationstecken och fogas på ett grammatiskt korrekt sätt in i den löpande texten. Det som citeras måste återges ordagrant och får inte ändras så att det passar in i uppsatsförfattarens text. Det är uppsatsförfattaren som måste anpassa sitt språk efter det citerade.

Exempel 1

Per Rydén menar att om August Andréés expedition till Nordpolen hade lyckats, "skulle en tung volym med formgiven pärm, med många bilder och kartor och omständlig text ha vunnit en världsvid spridning".

Istället för att, som i exemplet ovan, foga in ett citat i sin egen mening, kan man välja att göra det motsatta, dvs. låta citatet utgöra meningens stomme och själv skjuta in några förklarande ord:

Exempel 2

"Om den hade lyckats," skriver Per Rydén om August Andréés expedition till Nordpolen, "skulle en tung volym med formgiven pärm, med många bilder och kartor och omständlig text ha vunnit en världsvid spridning."

Observera att i Exempel 1 avslutas meningen med en punkt utanför citationstecknet, medan i Exempel 2 finns punkten innanför citationstecknet. I Exempel 1 är det uppsatsförfattarens ord som påbörjar meningen. Därmed måste uppsatsförfattaren också avsluta meningen med en egen punkt. I Exempel 2 är det den citerade Rydén som både inleder och avslutar meningen med stor bokstav och punkt.

Om den text man citerar i den löpande texten i sin tur innehåller ett citat, ändrar man originalets dubbla citationstecken till enkla citationstecken. Så här: "Vi accepterar anonymiteten 'bara som gåta', skriver Michael Foucault."

Blockcitat

När man citerar en längre passage, som alltså inte får plats på fem rader av uppsatsens brödtext, måste man göra ett blockcitat. Det innebär att man separerar citatet från uppsatsens löpande text med hjälp av blankrader, drar in vänstermarginalen samt minskar texten från brödtextens 12 punkter till 11 punkter. Dessutom ska radavståndet i blockcitatet vara något mindre än i brödtexten, dock inte på läsbarhetens bekostnad. Till skillnad från citat som ingår i den löpande texten ska blockcitat inte markeras med citationstecken.

Exempel 3

I sin bok om August Andréés expedition till Nordpolen, *Den svenske Ikaros*, skriver Per Rydén:

August Andrée hade för expeditionens räkning avtalat med Fröleen & Co att ge ut en skildring av expeditionens öden och upptäckter. Om den hade lyckats, skulle en tung volym med formgiven pärm, med många bilder och kartor och omständlig text ha vunnit en världsvid spridning. Den boken kom aldrig till stånd, vilket man av många skäl kan beklaga. Men frånvaron av en slutgiltig skildring har lett till att berättelserna om luftfärden blivit så många fler.

Det är om alla dessa berättelser som Rydéns bok handlar.

Även om ett blockcitat är visuellt åtskilt måste det på ett naturligt sätt passa in i den löpande uppsatstexten. Därför är det viktigt att ett blockcitat introduceras och kommenteras så att det införlivas i uppsatsförfattarens resonemang.

Eftersom blockcitat tar stor plats bör man använda sig av dem med sparsamhet. Det finns dock tillfällen när ett citat som inte tar mer än fem rader i anspråk bör separeras från den löpande texten. Blockcitat kan användas för att ge extra uppmärksamhet åt en citerad formulering. Diktcitat som omfattar flera rader bör separeras från brödtexten, och i synnerhet så om den grafiska uppställningen kan anses betydelsebärande. Dialogpartier ska också citeras i blockcitat.

Förändring av citerad text

Grundregeln för citering är att man inte får ändra någonting i den formulering man citerar. Vissa undantag från denna regel finns: man får rätta till uppenbara språkfel, man får ändra versaler och gemener så att citatet passar in i brödtexten och man får förkorta ett citat. I alla dessa fall måste man markera förändringarna med en hakparentes. I följande två exempel har uppsatsförfattaren ändrat versaler och gemener:

Exempel 1

Enligt Per Rydén skulle Fröleen & Co ge ut en skildring av Andréés expedition, men "[d]en boken kom aldrig till stånd".

Exempel 2

Att berättelserna om Andréés expedition gett upphov till så många berättelser, beror på att August Andrée själv aldrig fick möjlighet att ge ut sin version. "[F]rånvaron av en slutgiltig skildring", skriver Rydén, "har lett till att berättelserna om luftfärden blivit så många fler."

Ett citat kan förkortas genom att antingen delar av en mening eller hela meningar utesluts. Borttagna delar av en mening markeras med tre punkter inom en hakparentes, en eller flera uteslutna meningar markeras med tre streck inom en hakparentes.

Exempel 3

Per Rydén menar att om August Andréés expedition till Nordpolen hade lyckats, "skulle en tung volym [...] ha vunnit en världsvid spridning".

Exempel 4

I sin bok om August Andréés expedition till Nordpolen, *Den svenske Ikaros*, skriver Per Rydén: "August Andrée hade för expeditionens räkning avtalat med Fröleen & Co att ge ut en skildring av expeditionens öden och upptäckter. [- - -] Den boken kom aldrig till stånd, vilket man av många skäl kan beklaga. Men frånvaron av en slutgiltig skildring har lett till att berättelserna om luftfärden blivit så många fler." Det är om alla dessa berättelser som Rydéns bok handlar.

När man på detta sätt tar bort ord från ett citerat resonemang är det mycket viktigt att ingreppet inte förändrar andemeningen i den text man citerar. Om man tycker att det är nödvändigt att förkorta ett citat, måste man göra det med yttersta försiktighet.

Hänvisningar

Forskarens uppgift är att producera ny kunskap. För att övertyga om sina resultat måste han/hon verifiera vad slutsatserna baserats på genom tydliga hänvisningar till källor och andra forskares framställningar (s.k. sekundärlitteratur). Hänvisningarna gör det också möjligt för läsaren att pröva slutsatsernas bärkraft. Hänvisningar kan göras både i den löpande texten (den s.k. brödtexten) och i en särskild notapparat.

Hänvisningar i brödtexten

Första gången en hänvisning görs i brödtexten bör det material som åberopas presenteras kortfattat, t.ex. genom att författarens för- och efternamn nämns. Det kan också vara på sin plats att ange vem författaren är och/eller vilket verk man hänvisar till, t.ex.: "Den franske filosofen Gilles Deleuze visar i *Cinéma 1* att [...]". Eller: "Av filmens premiärannonser framgår att [...]". Vid upprepade hänvisningar räcker det med: "Deleuze menar vidare [...]".

Notapparatus funktioner

Hänvisningar sker med hjälp av en notapparat. Noterna har flera funktioner. Den gör det möjligt för andra forskare att kontrollera citat och tolkningar, och att själva gå vidare. Noterna kan också avlasta brödtexten från sakupplysningar och kommentarer som är av intresse, men som skulle bryta brödtextens framställning. En bra regel är att inte skriva för mycket i noterna. Man bör därför alltid överväga om synpunkter som placerats i notapparaten inte hellre borde arbetas in i brödtexten – eller helt enkelt utgå.

Om samma text åberopas ofta kan hänvisning till sida, akt och scen eller dylikt ske inom parentes i brödtexten. I sådana fall påpekar man förhållandet i en not första gången hänvisningen sker.

Om man inte själv har tillgång till källan ska man ange vilket verk man citerar, enligt följande minimum: Citerat efter N.N., "Artikel", *Volym*, Förlagsort årtal, s. 000.

Fotnoter och slutnoter

Noter kan placeras antingen som fotnoter längst ned på sidan eller som slutnoter efter brödtexten. Båda varianterna har för- och nackdelar. Fotnoter är dock att föredra i vetenskapliga framställningar, eftersom de är bekvämast för läsaren. Därför ska fotnoter användas i de uppsatser som skrivs i litteratur- och teatervetenskap i Lund.

Notsiffrans placering i brödtexten

Om hänvisningen avser en sakuppgift sätts noten efter den mening där sakuppgiften anförs. Om den gäller ett referat av ett resonemang sätts noten efter den mening där resonemanget tar slut och en egen kommentar eller ett annat referat tar vid. Notsiffror placeras efter interpunktionstecknen. Undvik om möjligt att placera notsiffran inne i meningar.

Hänvisningar till tryckt material

Det finns två etablerade system för utformning av hänvisningar till tryckta skrifter: Oxfordsystemet och Harvardsystemet. Oxfordsystemet, som ger utförliga bibliografiska uppgifter och besparar läsaren att ständigt söka information i litteraturförteckningen, dominerar i svensk humanistisk forskning. Därför ska Oxfordsystemet användas i de uppsatser som skrivs vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Lund. Det system som ska användas fungerar som följer.

Första gången man hänvisar till en bok eller artikel ger man i noten utförliga bibliografiska upplysningar enligt följande modell:

- författarens fullständiga förnamn och efternamn
- fullständig titel. Självständig publikation markeras med kursiv, del av självständig publikation med dubbelt citattecken
- ev. redaktör för antologier och liknande; i allmänhet *ej* tidskrifts- och tidningsredaktörer
- ev. fullständig titel på självständig publikation (antologier, tidskrifter, tidningar osv.) där den åberopade texten ingår
- ev. upplaga och/eller originalets publiceringsår (om det rör sig om en reviderad upplaga av bok eller antologi; uppgiften om originalets publiceringsår sätts inom parentes)
- ev. nummer, del, datum eller liknande
- förlagsort och tryckår. Ev. kan dessutom förlag anges efter förlagsorten, och i så fall till samtliga åberopade titlar. Om förlag anges sätts kolon mellan förlagsort och förlag

- ev. serietitel och nummer i serien samt uppgift om det rör sig om en avhandling (anges med Diss: universitet)
- sidhänvisning. Om sidhänvisningen gäller också följande sida skriver man: s. 13 f. Gäller den flera sidor i följd skriver man: s. 13 ff. Gäller den mer än fem sidor skriver man: s. 13–19.

I praktiken ser det ut så här i noten vid första hänvisningen till ett verk i sex vanliga typer av fall.

Bok:

- 1 Johan Mortensen, *C. J. L. Almqvist*, Stockholm 1906, s. 41 ff.

Ny reviderad upplaga av bok:

- 2 John Shade, *Imaginary Lives*, fjärde reviderade upplagan Zemblaville 2015 (1951), s. 23 f.

Artikel i antologi:

- 3 Paul Tenngart, "Bluesens blå blomma. Femtiotalromantik i Svante Foerstes Blueslyrik", i *Skriva om jazz – skriva som jazz*, red. Walter Baumgartner, Per Erik Ljung och Frithjof Strauss, Lund 2001, s. 140 ff.

Artikel i tidskrift:

- 4 Bibi Jonsson, "Blod och jord i trettioalets kvinnliga litteratur", *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2002: 2, s. 83.

Artikel i dagstidning, t.ex. recension:

- 5 Gunilla Dahlberg, "Lejonet som inledde en teaterepok", *Svenska Dagbladet* 1986-02-21. (Hänvisning till sida i dagstidning behövs inte.)

Avhandling i serie:

- 6 Ann-Kristin Wallengren, *En afton på Röda Kvarn. Svensk stumfilm som musikdrama*, Lund 1998, Lund University Press: Litteratur Teater Film, nya serien 17, Diss: Lunds universitet, s. 36 f.

Om en bok, artikel etc. har två eller tre författare skrivs alla namn ut. Har den fler än tre författare skriver man: John Kinbote m.fl.

Hänvisningar till otryckt material

Till otryckt material räknas alla slag av lagrad information utom böcker, tidskrifter, tidningar, broschyrer och andra tryckta publikationer, alltså dels otryckt skriftligt material (t.ex. handskrifter, utskrifter av e-post och elektroniska källor, maskinskrivna

manuskript, seminarieuppsatser, telegram...), dels material som tillhör andra medier än den tryckta publikationens (filmer, bandade hörspel, videoinspelningar av tv-program, CD-skivor...). Observera att exempelvis *texthäften* till reguljärt utgivna CD-skivor följaktligen räknas som tryckt material.

Hänvisningar till otryckt material ska vara tillräckliga för att läsaren ska kunna återfinna och kontrollera detta. Skriftligt material kan t.ex. preciseras så här:

Censurkort nr 100806, Statens Biografbyrås arkiv, diarienummer 989/63.

Brev från Gervasio Montenegro till författaren, daterat 1995-07-12, i författarens ägo.

Hänvisningar till elektroniska källor börjar med samma uppgifter (i görligaste mån) som för tryckta, skriftliga källor, och fortsätter med uppgifter som är specifika för det aktuella elektroniska mediet. Om det rör sig om internetkällor och liknande avslutas hänvisningen med uppgifter om när uppsatsförfattaren inhämtat och säkrat information från källan. Exempel:

Hans L. Long (pseud.), "The Genre of Discourse: Foucaultist power relations and semiotic postdialectic theory", *The Postmodernism Generator: Communications From Elsewhere*. Publiceringsdatum ej angivet. Hämtat från <http://www.elsewhere.org/cgi-bin/postmodern> 2003-12-22, utskrift i författarens ägo.

Upprepade hänvisningar till samma verk, författare eller sida

Den första hänvisningen till ett verk i brödtext och notapparat ska alltså vara utförlig. I fortsättningen räcker det att hänvisa till författarens efternamn och sida: Shade, s. 132. Om man använder flera verk av samma författare anges också huvudtiteln i det enskilda fallet: Shade, *Imaginary Lives*, s. 133; Jonsson, "Blod och jord i trettioalets kvinnliga litteratur", s. 42. Om man hänvisar till samma sida i ett verk i två (tre, fyra etc.) noter efter varandra kan man använda förkortningen Ibid. ("på samma ställe") i andra (tredje, fjärde etc.) noten. Undvik förkortningen a.a. (anfört arbete). Den ställer bara till besvär, särskilt i omfattande notapparater.

Verk av okända författare

Om författaren till ett verk är okänd används endast titeln – vid första hänvisningen med fullständiga uppgifter och sedan endast huvudtiteln efter mönstret ovan.

Käll- och litteraturförteckning

Mot uppgifterna i noterna svarar en förteckning över Källor och litteratur. Där ska alla verk som använts i uppsatsen förtecknas. Det är praktiskt att dela upp förteckningen i "Otryckt material" respektive "Tryckt material".

Otryckt material

Otryckt material kan sorteras enligt två metoder. Huvudprincipen är att källorna sorteras efter arkiven där de förvaras. Den andra metoden avser källor som uppfyller samtliga de tre kriterierna att vara publicerade, mångfaldigade och artefaktiska (föremålsliga), men tillhör andra medier än den skriftliga publikationens, nämligen reguljärt utgiven film, video, DVD, CD, CD-rom och liknande.

Sortering efter arkiv

Otryckt material kan sorteras efter de arkiv där det förvaras, t.ex. under rubriker som "Kungliga Biblioteket, Stockholm", "Landsarkivet i Lund", "Sveriges Teatermuseums arkiv och bibliotek, Stockholm" och "Uppsatsförfattaren". Ordna rubrikerna efter någon rimlig uppskattning av arkivens storleksordning: först universitetsbibliotek, därefter andra större arkiv, och allra sist privatpersoner.

Man anger alla uppgifter som behövs för att materialet lätt ska kunna återfinnas, t.ex. vilken samling det ingår i och bibliotekets eller arkivets signum. Eftersom internetkällor alltid ska anges med uppgifter om när uppsatsförfattaren inhämtat och säkrat information från dem *genom att göra utskrifter*, kan dessa utskrifter sorteras enligt gängse principer under rubriken "Uppsatsförfattaren".

Sortering av publicerade, otryckta källor

Otryckta källor som är publicerade, mångfaldigade och artefaktiska, och därmed tillhör medier såsom film, video, DVD, CD och CD-rom, sorteras efter medium (om flera olika används) samt alfabetiskt efter titel eller upphovsman.

Om en eller flera filmer används som primärkälla i uppsatsen bör den (dess) presenteras med angivande av (i denna ordningsföljd) 1. originaltitel (ev. svensk titel inom parentes; båda i kursiv), 2. produktionsbolag, land, premiärår (ev. också produktionsår), 3. producent, 4. regissör, 5. manusförfattare, 6. Fotograf, 7. Klipp, 8. Originalmusik, 9. skådespelare (skådespelarnamnet och rollfigurens namn inom parentes). De filmer som inte är primärkälla presenteras mindre utförligt med punkterna 1, 2 och 4. Uppsatsens ämne kan dock motivera andra val av filmpresentation.

Publicerade, otryckta källor som tillhör andra slag av medier presenteras på ett motsvarande sätt.

Tryckt material

Tryckt material, dvs. böcker och texter som ingår i tryckta publikationer, ordnas alfabetiskt efter författarens efternamn. Om författaruppgift saknas utgår man från titeln. Samma uppgifter ska anges som i noter enligt Oxfordsystemet (se ovan). Dock anges i förteckningen författarens efternamn *före* förnamnet.

Variationer

Otryckt och tryckt material kan sorteras också på andra sätt, om uppsatsens art motiverar detta. Recensioner kan t.ex. placeras under en särskild rubrik. Låt ditt goda omdöme avgöra.

Opposition

Att utföra en opposition på en uppsats ingår som en obligatorisk examinationsuppgift i varje litteraturvetenskaplig uppsatskurs i Lund. Det medför att vissa milda men ofrånkomliga krav på omfång och kvalitet ställs på opponents arbetsinsats.

När du förbereder din opposition, se till att strukturera och disponera dina synpunkter i en lämplig ordning – ungefär som till ett kortare anförande. Inför en opposition är det alltid ett gott tillvägagångssätt att först göra utförliga anteckningar under läsningen av uppsatsen och sedan samla de olika synpunkterna under olika rubriker, för att på seminariet kunna presentera din kritik i en tydlig och pedagogisk ordning, inte stort och smått om vartannat i den ordning som uppsatsen har föranlett dina reflektioner. Presentera gärna alternativa tolkningar av uppsatsens stoff och frågeställningar, men tag framför allt ställning till den uppgift som uppsatsförfattaren faktiskt har valt och bedöm hur väl den har utförts.

Oppositionen kan disponeras så här – förslagsvis:

- 1 Några korta, inledande ord om uppsatsens inriktning och din uppläggning av oppositionen.
- 2 Syfte och avgränsningar. Anges ämne och syfte på ett adekvat sätt i uppsatsens inledande utfästelser? Genomförs de insatser som utlovas på ett konsekvent sätt? Sker onödiga utvecklingar?
- 3 Dispositionsaspekter. Är uppläggningskloka och funktionella?
- 4 Metod- och teorifrågor. Är de metoder och synsätt, med vilka uppsatsförfattaren försöker uppnå sina syften, väl avpassade för uppgiften?
- 5 Val av litteratur och källor: förmåga att bruka dem formellt korrekt, etiskt respektabelt och med blick för väsentligheter.
- 6 Övriga formella synpunkter.
- 7 Övergripande synpunkter på uppsatsens egenart, och på dess förtjänster och brister. De centrala frågorna som uppsatsen aktualiserar.
- 8 Kort, sammanfattande omdöme.

Betänk att denna mall för en uppsatsopposition bara utgör ett *förslag* – du kan disponera dina synpunkter på väsentligt olika sätt. Men *att* du ger din opposition en klar

uppläggning är viktigt, och än viktigare är att du tar fasta på de väsentliga frågor som uppsatsen väcker.

Informera dig med seminarieledaren om hur lång tid uppsatsventileringen förväntas pågå. Förbered en koncentrerad framställning som toge cirka hälften av den tiden – om blott du hade ordet. Uppsatsförfattaren, som i sådana här sammanhang kallas *respondenten*, ska ges utrymme att svara, och seminariets övriga deltagare ska också få komma in.

Var rättvis, konstruktiv och tydlig i din kritik. Visa respekt för din respondents arbete genom att både lyfta fram sådant som är värdefullt i uppsatsen och påpeka sådant som kunde eller borde utföras mer stringent. Att sopa bristfälligheter under mattan är att svika sitt uppdrag som opponenter. Det här slaget av seminarier är inte bara till för att diskutera och bedöma de framlagda alstren, utan också för att ge insikter inför kommande uppgifter på universitetet och annorstädes. Betänk att dina konstruktiva synpunkter gärna får vara lärorika även för de övriga seminariedeltagarna.

Några bibliografiska och skrivtekniska hjälpmedel

För att underlätta litteratursökandet för ditt uppsatsarbete kan du välja många kreativa genvägar. Förslagsvis kan du börja med att gå igenom litteraturförteckningen i det senaste standardverket inom specialämnet, om sådant finns att tillgå; doktorsavhandlingar avslutas alltid med litteraturförteckningar som innehåller relevant forskning. Vidare kan du i fråga om svensk litteratur söka på författarskapet i *Samlaren*, vilken finns i referensexemplar såväl på UB som på SOL-biblioteket. De större litteraturhistoriska översiktsverken har ofta omfattande, kommenterade bibliografier, som exempelvis *Den svenska litteraturen* 1–7 (red. Lönnroth m.fl.) och *Litteraturens världshistoria* 1–12 (red. Billeskov Jansen m.fl.).

Språk-och litteraturcentrum förfogar också över en recensionssamling, omfattande över 100 000 texter, i vilken du finner klippmaterial från en mängd dagstidningar och tidskrifter mellan 1920 och 1966. Ingången till dess elektroniska index, *Recensionssök 1920–1966*, finner du på <http://www.sol.lu.se/litteraturvetenskap/reviews/>. I UB:s referenssamling finns flera tryckta förteckningar av recensioner och kulturartiklar, *Svenska tidningsartiklar 1953-1978*, *Svenskt författarlexikon 1900-1975* och *Svenskt*

Pressregister 1880-1902, med vars hjälp du kan finna önskade texter i exempelvis Tidningssamlingen (se <http://www.ub.lu.se/o.o.i.s/6062>). Ovärderliga är också datorbaserade sökmotorer som LIBRIS (<http://libris.kb.se>) och *ArtikelSök*. Den senare, som är Bibliotekstjänsts databas, ger referenser till tidnings- och tidskriftsartiklar från och med 1979 (<http://sob.btj.se.ludwig.lub.lu.se/sb/FrontServlet?jump=asok>). I denna databas finns också länkar till fulltextartiklar som registrerats i databaserna *Mediearkivet* och *PressText*. Alla dessa databaser är kostnadsfritt tillgängliga från datorer i LU:s nätverk (se även informationen om UB:s elektroniska resurser sist i denna skrift).

Handböcker

Vad gäller den formella och språkliga utformningen finns en mängd material att tillgå. Först och främst kan du använda de anvisningar du har i din hand, dvs. *Anvisningar för uppsatsskrivning i litteraturvetenskap, svenska med litteraturvetenskaplig inriktning, barnlitteratur och teatervetenskap på grundnivå och avancerad nivå* utarbetade på Avdelningen för litteraturvetenskap på SOL-centrum i Lund (3 rev. uppl., 2012). Följande handböcker för uppsatsskrivning kan vara till god hjälp:

- Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok: hur du lyckas med din uppsats*, Lund: Studentlitteratur 2006
- Inger Lindstedt, *Textens hantverk. Om retorik och skrivande*, Lund: Studentlitteratur 2002
- Siv Strömquist, *Uppsatshandboken: råd och regler för utformningen av examensarbeten och vetenskapliga uppsatser*, 5 utök. uppl., Uppsala: Hallgren & Fallgren 2010

Följande uppslagsverk är några av de skrivtekniska hjälpmedel som vi helst rekommenderar, och som varken grundstudenter eller professionella skribenter i längden reder sig utan:

- *Svenska Akademiens ordlista över det svenska språket*, 13 uppl., 2006.
- *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* 1–2, 2009
- *Språkriktighetsboken utarbetad av Svenska språknämnden*, 2 uppl., 2011
- *Svenskt språkbruk. Ordbok över konstruktioner och fraser utgiven av Svenska språknämnden*, 2011

Svensk mediedatabas

Svensk mediedatabas är söktjänsten för Kungliga bibliotekets audiovisuella samlingar och tillhandahåller uppgifter om de flesta svenska sändningar och utgåvor av tv, biovisad film, video, radio, skivor och multimedier sedan 1979. Det innebär att arkivet även har äldre produktioner eftersom många filmer och program är reprisvisade. Sökning i arkivets databas görs på <http://smdb.kb.se/>. Arkivet kan dock ibland ta fram filmer och program som inte finns i databasen. Följ anvisningarna för beställning på <http://smdb.kb.se/smdb/login>.

Några ämnesspecifika hjälpmedel

Litteraturvetenskap: elektroniska resurser

Summon, <http://lu.summon.serialssolutions.com/>, är ingången till UB:s elektroniska tidskrifter och databaser, däribland *Litteraturbanken - Svensk skönlitteratur och humaniora (ebooks)*, fritt tillgängliga via universitetets nätverk. För att nå resurserna hemifrån krävs i vissa fall inloggning med STiL-identitet.

Safir, <http://www.lub.lu.se/safir/>, omfattar av UB utvalda och kommenterade webbresurser för olika akademiska ämnen.

Under *Litteraturvetenskap* finns länkar till fritt tillgängliga webbresurser i litteraturvetenskap, indelade efter olika genrer och språkområden. Viktig resurs här: *Svensk litteraturvetenskaplig bibliografi, 1993 –*, med referenser till forskning om svensk litteratur http://libris.kb.se/form_extended.jsp?f=slb

Under *Skönlitteratur* finner man länkar till svenska och utländska arkiv med litterära texter i elektronisk form. Äldre svenska texter återfinns i *Projekt Runeberg*, <http://www.lysator.liu.se/runeberg>. Medan verk ur världslitteraturen kan sökas på <http://www.gutenberg.org/catalog>.

Google böcker, http://books.google.com/advanced_book_search?hl=sv, tillhandahåller ett elektroniskt bibliotek i stark expansion.

Svensk teater. Repertoarförteckningar

F. A. Dahlgren, *Förteckning öfver svenska skådespel uppförda på Stockholms theatrar 1737–1863 och Kongl. Theatrarnes personal 1773–1863 med flera anteckningar*, Stockholm 1866.

E. Michal, *Tal- och sångpjeser uppförd å Stockholms samtliga teatrar och öfriga lokaler spelåren 1863–1913*. (=Handskriften fortsättning på Dahlgrens förteckning. Originallet i Sveriges teatermuseums bibliotek, Stockholm; kopior i flera svenska universitetsbibliotek.)

Svenska Dagbladets årsbok, årg. 1 (1923)–41 (1963), Stockholm 1924–1964.

Anno. Årskalender utg. av Förlagshuset Norden, årg. 1 (1959)–23 (1981), Malmö 1972–1982.

Teaterårsboken [19]82–, Stockholm 1982 –.

Press, tidningsmaterial m.m.

Svenskt Pressregister är ett referensverk i 6 tryckta delar som förtecknar alla recensioner, skönlitterära bidrag och större signerade artiklar i ett 15-tal dagstidningar för perioden 1880-1902. En fortsättning med mer begränsat innehåll för 1904–1906 finns som databas: <http://www.svep.bib.miun.se/>

För litteratur om tidningar och tidskrifter finns ett par specialbibliografier som Per Rydén's *Anteckningar till en svensk presshistorisk bibliografi* (1971) och S. Sundin, *Ytterligare anteckningar till en svensk presshistorisk bibliografi* (1995). En fyllig och ofta uppdaterad bibliografi över press och journalistik finns också i de tätt utkommande upplagorna av S. Hadenius och L. Weibull, *Massmedier* (t.ex. 9 uppl., 2008).

Barnlitteratur

Svenska barnboksinstitutet – <http://www.sbi.kb.se> – i Stockholm har ett mycket stort fackbibliotek ur vilket den mesta litteraturen är tillgänglig för fjärrlån.

Film

På UB:s referenshylla för film finns flera användbara uppslagsverk och filmografier, bl.a. *Svensk Filmografi* som även innehåller litteraturtips. Användbara och grundläggande

websidor är <http://www.imdb.com> och <http://www.sfi.se/sv/svensk-filmdatabas> där du kan göra sökningar och bl.a. finna utförliga uppgifter om filmer och tv-produktioner.

Denna skrift utarbetades av Gunilla Dahlberg, Bibi Jonsson, Per Erik Ljung, Anders Mortensen, Paul Tenngart och Ann-Kristin Wallengren vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Lund 2004. Den föreliggande tredje upplagan har reviderats av Anders Mortensen.

© Avdelningen för litteraturvetenskap, Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet
2012